

Tendencje w turystyce zagranicznej do woj. lubelskiego w latach 2001–2008

Józef Bergier, Andrzej Soroka

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Streszczenie: W artykule omówiono aktualne tendencje w odniesieniu do turystyki zagranicznej na terenie woj. lubelskiego w latach 2001–2008 z uwzględnieniem liczby przekroczeń granicy przez cudzoziemców oraz liczby turystów. W przypadku przyjazdu turystów wyodrębniono odwiedzających wg celów turystycznych, liczby noclegów, długości pobytu i poniesionych wydatków. Dokonano analizy przyczyn spadku przyjazdów na Lubelszczyznę, jak również wykazano korzystne zjawiska związane z przewartościowaniem celów przyjazdu gości odwiedzających woj. lubelskie. Ukazano szansę zainteresowania Lubelszczyzną gości zagranicznych poprzez budowę infrastruktury transportu lotniczego w Świdniku koło Lublina.

Wstęp

Zapewne każdy kraj śledzi procesy związane z odwiedzaniem go przez gości zagranicznych, bowiem przyjazdy cudzoziemców odzwierciedlają jego atrakcyjność. Końcowym efektem tych procesów są sumy środków, jakie pozostawiają obcokrajowcy w odwiedzanym kraju.

Polska nie należy do państw szczególnie licznie odwiedzanych przez gości zagranicznych. Nasilenie przyjazdów obcokrajowców nasz kraj odczuł najbardziej w 2001 r.

Wśród regionów Polski Lubelszczyzna nie jest zaliczana pod tym względem do liderów, ważną jednak kwestią jest śledzenie na przestrzeni lat zmian zachodzących w procesie przyjazdów gości z zagranicy, a zgromadzone dane mogą służyć planowaniu i budowaniu strategii rozwoju turystyki woj. lubelskiego. Dotychczasowe opracowania [Bergier 2003, 2004, 2007] wykazały, iż tego regionu nie udało się zbyt wypromować, o czym świadczy coraz mniejsza liczba odwiedzających go gości zagranicznych.

Celem niniejszego opracowania jest wykazanie aktualnych tendencji w odniesieniu do turystyki zagranicznej na Lubelszczyźnie z uwzględnieniem liczby cudzoziemców, turystów, liczby noclegów i długości pobytu oraz wydatków, jakie ponieśli goście zagraniczni. Do tego celu wykorzystano dane Instytutu Turystyki w Warszawie [Borsze-Januła i in. 2001; Byszewska-Dawidek i in. 2007; Byszewska-Dawidek i in. 2009]. Dane o liczbie cudzoziemców i turystów przedstawiono za lata 2001–2008, a w odniesieniu do innych kwestii za lata 2003–2008. Warto nadmienić, iż do czasu przygotowania tego opracowania nie opublikowano danych za rok 2009.

1. Turystyka zagraniczna 2008 r.

W Europie liczba podróży w 2008 r. utrzymywała się na poziomie z roku poprzedniego, a jej udział w światowym ruchu turystycznym wyniósł 53,1%. Wśród krajów europejskich najwyższą dynamikę liczby przyjazdów turystycznych zanotowały: Turcja (12,3%), Bułgaria (12,2%) i Ukraina (9,8%). Do krajów o największym spadku przyjazdów turystów należały oprócz Polski także: Holandia (o 8,2%), Irlandia (o 3,7%) i Francja (o 3,2%).

W naszym kraju po okresie wzrostu liczby przyjazdów cudzoziemców w latach 2003–2007 w 2008 r. liczba przekroczeń granicy wyniosła 59,9 mln, co stanowiło spadek o 9% w stosunku do roku poprzedniego. Największy spadek dotyczył krajów sąsiednich spoza układu z Schengen, tj. aż o 38%. Pozytywnym zjawiskiem był wzrost liczby przyjazdów z „nowych” krajów Unii Europejskiej (o 12%), w tym głównie z Litwy (o 39%), Bułgarii (o 20%), Rumunii (o 21%) i Słowacji (o 17%).

Mimo mniejszej liczby przyjazdów gości zagranicznych pozytywnym zjawiskiem jest wzrost wydatków osób odwiedzających Polskę, który występuje od 2004 r. W 2008 r. przeciętne wydatki turystów zagranicznych w Polsce na jedną osobę wyniosły 410 \$, tj. aż o 62% więcej niż w 2007 r., zaś wydatki turysty na jeden dzień wyniosły 79 \$, tj. o 21% więcej do poprzedniego roku. Warto podkreślić, iż goście zagraniczni wydali w Polsce w 2008 r. 11,4 mld \$, tj. o 8% więcej niż w 2007 r.

Jednak w 2008 r. liczba turystów przyjeżdżających do Polski spadła w stosunku do roku poprzedniego o 13%. Najbardziej zmniejszyła się liczba przyjazdów turystów z krajów sąsiednich spoza Schengen, z Białorusi (o 36%) i Ukrainy (o 27%) oraz ważnego rynku przyjazdów turystów – z Niemiec (spadek o 9%). Ważniejsze państwa, z których wzrosła liczba przyjazdów, to jedynie Słowacja (o 21%) i Czechy (o 9%).

2. Przyjazdy cudzoziemców

Należy zauważyć, że liczba cudzoziemców – gości jednodniowych, bez noclegu przybywających do woj. lubelskiego systematycznie maleje, od 6 684 tys. na początku nowego stulecia do 2 335 tys. w roku 2008, a więc o ponad 4 mln.

Liczba cudzoziemców wyraźnie spadła w latach 2001–2003, by w latach 2004–2007 osiągnąć względną stabilizację. Bardzo duży spadek zanotowano w roku 2008 w stosunku do roku poprzedniego, bo aż o 1,5 mln. Zapewne tak znaczący spadek liczby cudzoziemców jest efektem wprowadzenia układu z Schengen, do którego Polska przystąpiła 21 grudnia 2007 r., co wpłynęło na znaczne zmniejszenie liczby gości z dwóch najważniejszych naszych sąsiednich partnerów, tj. Ukrainy i Białorusi.

Tab. 1. Przyjazdy cudzoziemców do woj. lubelskiego w latach 2001–2008 (w tys.)

Liczba cudzoziemców	Rok przyjazdów							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ogółem	6684,6	5797,3	4397,2	3767,1	3735,1	3836,4	3877,3	2238,0
Ukraina	3095,7	2904,3	2093,1	1751,4	1841,3	1888,7	1901,6	1118,0
Białoruś	2904,6	2182,8	1672,7	1479,7	1329,9	1364,5	1403,5	680,0
Rosja	529,3	559,9	487,6	377,5	375,0	399,8	391,4	356,0
Niemcy	55,4	53,4	52,1	64,5	85,8	84,5	74,0	63,0
Mołdawia	15,1	12,8	13,9	10,1	10,3	7,4	5,5	–
Litwa	6,9	8,4	8,1	13,0	15,4	14,6	14,5	16,0
Czechy	4,8	4,6	4,4	4,4	4,9	5,5	5,3	5,0
Rumunia	–	3,6	4,0	–	–	–	–	.
USA	3,5	4,0	3,6	3,2	–	–	–	.
Łotwa	–	–	–	–	7,2	9,8	13,3	.
Holandia	2,8	–	–	3,6	4,0	4,5	–	.
Estonia	–	–	–	–	–	–	4,4	.
Pozostałe	66,5	63,5	57,7	59,7	61,3	57,6	63,8	.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

W odniesieniu do poszczególnych państw stwierdza się duży spadek liczby przyjazdów z Ukrainy, z 3 095 tys. w 2001 r. do 1 118 tys. w 2008 r., tj. o blisko 2 mln, i jeszcze większy z Białorusi: odpowiednio z 2 904 tys. do 680 tys., tj. o 2,2 mln. Trzecim krajem, ale już ze znacznie mniejszą liczbą odwiedzin, jest Rosja – z 529 tys. w 2001 r. do 356 tys. w 2008 r. Przyjazdy cudzoziemców z Niemiec na przestrzeni lat zwiększyły się z 55 tys. w 2001 r. do 70–80 tys. w latach 2005–2008.

Z państw z mniejszą liczbą odwiedzin o największej dynamice przyjazdów wymienić należy Litwę (z 6,9 tys. do 16 tys., a więc dwukrotnie więcej) (tab. 1).

3. Przyjazdy turystów

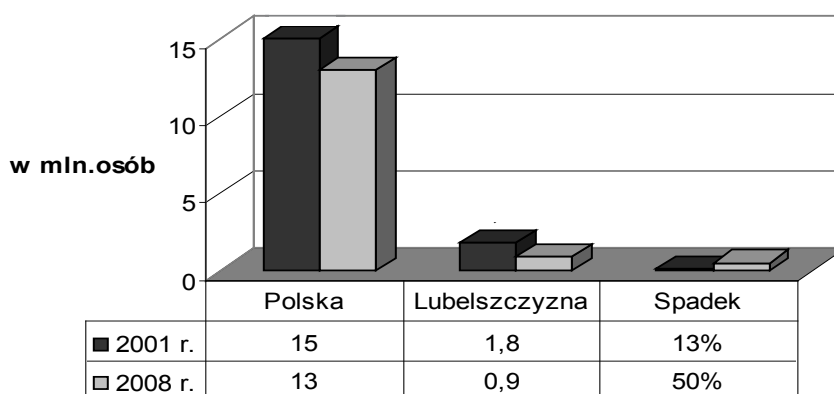
Największą liczbę przyjazdów turystów zagranicznych do woj. lubelskiego zanotowano w 2001 r. – 1,8 mln przy 1,2 mln w 2007 r. i tylko 900 tys. w 2008 r., tj. w pierwszym roku po wejściu Polski do układu z Schengen.

Tab. 2. Przyjazd turystów zagranicznych do woj. lubelskiego w latach 2001–2008 (w tys.)

Liczba turystów	Rok przyjazdów							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*
Ogółem	1830	1560	1350	1190	1250	1660	1240	900
Ukraina	960	920	690	520	770	900	750	420
Białoruś	590	390	420	410	220	370	260	240
Niemcy	80	100	130	110	120	120	100	40
Litwa	20	30	10	10	10	30	10	70
Rosja	20	30	30	10	30	80	10	60
Wielka Brytania	–	–	10	–	10	10	10	–
Holandia	10	20	–	20	10	–	10	–
USA	–	10	20	20	–	20	10	–
Włochy	–	–	–	–	10	–	10	–
Łotwa	–	–	–	–	–	–	–	20
Szwecja	–	–	–	–	–	–	–	10
Finlandia	–	–	–	–	–	10	–	–
Francja	–	–	–	–	–	10	–	–
Węgry	–	–	–	10	–	–	–	–
Estonia	–	–	–	–	10	–	–	–
Izrael	–	–	–	20	–	–	–	–
Pozostałe	150	60	40	60	60	110	70	40

* dane dla poszczególnych państw uzyskano z Instytutu Turystyki w Warszawie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

Rys. 1. Liczba turystów zagranicznych w Polsce i na Lubelszczyźnie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

W latach 2002–2006 zaznaczyła się pewna stabilizacja liczby przyjazdów, natomiast w 2007 r. nastąpiło ich znaczne zmniejszenie. Mniejsza liczba turystów w 2008 r. w porównaniu do 2007 r. dotyczyła głównie Ukrainy (z 750 tys. do 420 tys., tj. o około 60%), przy stosunkowo małym spadku z Białorusi (z 260 tys. do 240 tys., tj. ok. 10%). Zaskakujący jest fakt, że otwarcie granic z Niemcami obniżyło liczbę turystów ze stabilnej grupy 100 i więcej tys. do tylko 40 tys. w 2008 r. (spadek o 60% gości).

W przypadku jedynie dwóch państw, tj. Litwy i Rosji, odnotowano wyraźną dynamikę odwiedzin do liczby odpowiednio 70 i 60 tys. Biorąc pod uwagę ogromną różnicę w liczbie mieszkańców obu państw, liczba 70 tys. turystów z Litwy w 2008 r. sytuuje ten kraj obecnie na trzecim miejscu wśród odwiedzających Polskę (tab. 2).

Liczba przyjazdów turystów na dany teren to jeden z najważniejszych wskaźników tendencji w turystyce. W celu dokładniejszego rozpoznania obowiązujących tendencji zestawiono liczbę turystów odwiedzających Polskę i Lubelszczyznę w analizowanych latach (rys. 1). Dane te potwierdziły niekorzystne zjawisko dla turystyki Lubelszczyzny przy obniżeniu przyjazdów do Polski o 13%, a na Lubelszczyznę aż o 50%. Warto też zwrócić uwagę na fakt, że w roku 2001 Lubelszczyzna zajmowała drugie miejsce w kraju pod względem liczby turystów zagranicznych i taką samą lokatę pod względem liczby turystów przypadających na mieszkańców województwa. W roku 2008 z liczbą 900 tys. Lubelszczyzna spadła na szóstą lokatę w kraju i na siódmą w kryterium na liczbę swoich mieszkańców (rys. 1).

4. Cel przyjazdów

W roku 2003 głównym celem pobytu turystów zagranicznych były turystyka i wypoczynek (32%) oraz prowadzone na terenie Lubelszczyzny interesy (28%). W latach 2004–2007 przyjazdy związane z biznesem zajmowały nadal znaczącą pozycję w klasyfikacji celów przyjazdów, lecz ustępowały w znacznym stopniu turystyce związanej z dokonywaniem zakupów. W roku 2007 już ponad połowa (53%) przyjazdów uwarunkowana była potrzebami dokonania zakupów. Przy znacznie mniejszej liczbie odwiedzających woj. lubelskie obcokrajowców w roku 2008 aż 40% przyjazdów miało charakter biznesowy. Od 2004 r. można zaobserwować systematycznie zmniejszającą się liczbę odwiedzających w celach turystyczno-wypoczynkowych, które w roku 2007 osiągnęły najniższy poziom, gdyż tylko 3%. Również przejazdy tranzytowe przez woj. lubelskie w roku 2008 zmalały blisko o połowę w porównaniu z latami 2005–2007, z 18% w latach 2005–2006 do 9% w roku 2008 (tab. 3).

Tab. 3. Cele przyjazdów turystów zagranicznych do woj. lubelskiego w latach 2003–2008 (w %)

Cele przyjazdów	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turystyka i wypoczynek	32	14	17	6	3	9
Interesy	28	15	24	18	14	40
Odwiedziny krewnych, znajomych	12	17	13	14	8	13
Zakupy	15	31	19	38	53	20
Tranzyt	7	10	18	18	16	9
Inne	6	13	9	6	6	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

5. Korzystanie z obiektów noclegowych

W roku 2006 odwiedzający Lubelszczyznę obcokrajowcy w największym stopniu korzystali z bazy noclegowej. Liczba turystów przebywających w obiektach noclegowych osiągnęła poziom 99,7 tys. (tab. 4), natomiast w roku 2007 cudzoziemcy skorzystali z największej liczby noclegów, których wykorzystanie określono na 158,6 tys. Już jednak kolejny, 2008 r., charakteryzował się gwałtownym spadkiem liczby korzystających z bazy noclegowej obcokrajowców, który został oszacowany na 81,5 tys. gości, jak również w znacznym stopniu zmalała liczba noclegów, z których korzystali cudzoziemcy odwiedzający Lubelszczyznę, osiągając poziom 139 tys. Liczba turystów korzystających z noclegów na przestrzeni analizowanych lat to grupa 80–100 tys. gości rocznie. Wyraźny spadek wykazano w ostatnim, tj. 2008 r. – tylko 81,5 tys. i był on niższy o 10 tys. w porównaniu do 2003 r. (tab. 4).

Tab. 4. Turyści zagraniczni w obiektach noclegowych woj. lubelskiego w latach 2003–2008 (w tys.)

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba turystów	91,9	90,1	92	99,7	97,5	81,5
Liczba noclegów	143,6	141,8	147,1	154,6	158,6	139,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

W latach 2003–2007 w zasadzie obserwujemy wzrost krótkich pobytów obcokrajowców odwiedzających woj. lubelskie (1–3 noclegi) z wykorzystaniem bazy noclegowej z 72% w roku 2004 do 92% w roku 2007. W 2008 r. zaobserwowano spadek krótkotrwałych pobytów do 87%. Od 2006 r. obserwuje się spadek liczby pobytów trwających 4–7 noclegów, które w roku 2004 stanowiły 19%, natomiast w 2007 r. – tylko 6%, by w roku 2008 osiągnąć poziom 9%. Pobyty trwające 8 i więcej noclegów w porównaniu do roku 2003 i 2004 zmalały o połowę, osiągając w roku 2008 poziom 4% (tab. 5).

Tab. 5. Przyjazdy turystów zagranicznych do woj. lubelskiego w latach 2003–2008 wg długości pobytu (w %)

Długość pobytu	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1–3 noclegi	76	72	76	85	92	87
4–7 noclegów	16	19	17	9	6	9
8 i > noclegów	8	9	7	6	2	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

6. Wydatki turystów

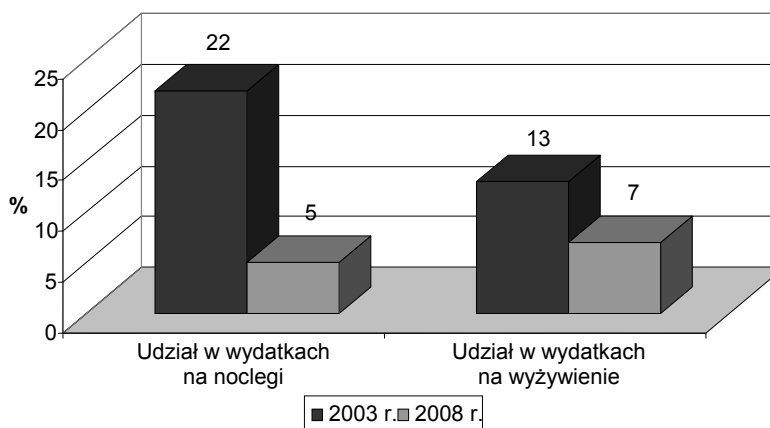
Korzystnym zjawiskiem wśród gości zagranicznych odwiedzających Lubelszczyznę była dynamika średnich wydatków na osobę – z 81 \$ w 2003 r. do 350 \$ w 2008 r., tj. ponad 4 razy, a szczególny ich wzrost nastąpił w ciągu ostatnich dwóch lat. Jeszcze większe wydatki odnotowano w średniej na dzień pobytu – z 22 \$ w 2003 r. aż do 167 \$ w 2008 r. Także i w tym przypadku zdecydowany, tj. dwukrotny, wzrost odnotowano w ostatnim roku – o 65%. Te korzystne fakty mogą świadczyć o coraz lepszej ofercie dla naszych gości z zagranicy (tab. 6).

Tab. 6. Wydatki turystów zagranicznych w woj. lubelskim w latach 2003–2008 (w \$)

Wydatki	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Średnia na osobę	81	152	103	111	223	350
Średnia na dzień pobytu	22	43	30	39	84	167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

Mniej korzystnie wygląda jednak struktura podstawowych wydatków, tj. na noclegi i wyżywienie. Rosnący wzrost wydatków nie był związany z kosztami poniesionymi przez cudzoziemców na noclegi, które w porównaniu z rokiem 2003 proporcjonalnie zmalały z 22% do tylko 5% w roku 2008, jak również z kosztami wyżywienia, które także znacznie zmniejszyły się w ogólnych kosztach pobytu z 13% w roku 2003 do 7% w roku 2008, tj. po wejściu Polski do układu z Schengen (rys. 2).

Rys. 2. Udział turystów odwiedzających woj. lubelskie w roku 2003 i 2008 w wydatkach na noclegi i wyżywienie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

Podsumowanie

Turystyka, a w tym turystyka przyjazdu gości zagranicznych, jest stałym tematem zainteresowań państw, ich regionów i poszczególnych miast, gdyż dla wielu z nich jest ważną składową dopływu środków finansowych. Polska jako kraj oraz Lubelszczyzna jako region nie należą pod tym względem do liderów, ważną kwestią jest jednak śledzenie zmian na przestrzeni lat, które wyznaczają pewne tendencje rozwoju turystyki.

Analiza tych tendencji na początku nowego stulecia nie jest dla Lubelszczyzny korzystna w odniesieniu do odwiedzających ją gości z zagranicy, o czym świadczą następujące fakty:

- spadek liczby odwiedzających cudzoziemców pomiędzy rokiem 2001 a 2008 o 57%,
- spadek liczby turystów pomiędzy rokiem 2001 a 2008 o 50%,
- obniżenie celu przyjazdu turystycznego z 32% w 2003 r. do 9% w 2008 r.,
- spadek w 2008 r. liczby noclegów i długości pobytów z noclegami.

Do tego należy dodać fakt, iż dynamika spadku liczby gości z zagranicy odwiedzających Lubelszczyznę jest większa niż zarysowana głównie w 2008 r. także niekorzystna sytuacja dotycząca całej Polski. Niewątpliwie tak duży spadek przyjazdów w 2008 r. podyktowany jest traktatem z Schengen, który wprowadzając wizy dla państw sąsiednich spoza Unii Europejskiej, utrudnił przekraczanie granicy obywatelom tych państw. Warto zauważyć, że spadek przyjazdów turystów z głównych państw odwiedzających Lubelszczyznę wyniósł w roku 2008 w stosunku do roku 2007 w przypadku Ukrainy 320 tys., tj. 25%, a Białorusi – 20 tys., tj. 8%. Co może być zaskakujące, znacznie spadła też liczba turystów z Niemiec – ze 100 do 40 tys., tj. o 60%.

Do korzystniejszych zjawisk należy zaliczyć przewartościowanie celów przyjazdów gości z zagranicy, głównie w interesach – ze wskaźnika 14% w roku 2007 do 40% w 2008 r. Być może jest to pierwsza przesłanka ożywienia gospodarczego woj. lubelskiego.

Szczególnie dobrą wiadomością jest wyraźny wzrost wydatków w roku 2008 w porównaniu do roku poprzedniego w przypadku średniej wydatków na osobę – z 223 \$ do 350 \$, a średniej na dzień pobytu – z 84 \$ do 167 \$, tj. o 100%.

Przedstawione dane statystyczne wydają się wskazywać, iż Lubelszczyzna staje się mniej atrakcyjna turystycznie dla gości zagranicznych, ale jednocześnie, że jest coraz większa szansa wpływu środków do budżetu regionu.

Nadzieją na poprawę tej sytuacji jest przybliżająca się data ukończenia budowy lotniska w Świdniku koło Lublina, co niewątpliwie ułatwiłoby kontakt odwiedzającym Lubelszczyznę. Warto może przytoczyć fakt, że woj. lubelskie jest jednym z pięciu w naszym kraju bez portu lotniczego, oraz przykład, że woj. podkarpackie z portu w Rzeszowie przyjęło w 2008 r. 236 tys. pasażerów.

Literatura

- BERGIER J. (2003): *Turystyka transgraniczna w Polsce i jej uwarunkowania*, [w:] J. Biliński, D. Sawaryn (red.), *Turystyka czynnikiem integracji międzynarodowej*, Wyd. WSiIZ, Rzeszów.
- BERGIER J. (2004): *Rozwój turystyki we wschodnich regionach kraju w 2001 roku*, [w:] J. Biliński, M. Przydział (red.), *Nowe tendencje w turystyce i rekreacji*, Wyd. WSiIZ, Rzeszów.
- BERGIER J. (2007): *Rozwój turystyki przyjazdowej do województwa lubelskiego w latach 2001–2006 przesłanką strategii rozwoju*, [w:] J. Bergier, M. Stelmach (red.), *Kierunki rozwoju turystyki w województwie lubelskim*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska.
- BORSZE-JANUŁA H. I INNI (2001): *Turystyka polska w 2001 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- BYSZEWSKA-DAWIDEK M. I INNI (2007): *Turystyka polska w 2006 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- BYSZEWSKA-DAWIDEK M., LEGIENIS H., RADKOWSKA B. (2009): *Turystyka polska w 2008 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.